

XIX. YÜZYILDA YAĞCI BEDİRLİ YÖRÜKLERİNİN DEMOGRAFİK VE COĞRAFİK ÖZELLİKLERİ

Nahide Şimşir¹

ÖZET

Makalemizde Başbakanlık Osmanlı Arşivi Nüfus Defterleri arasında 1237 numarada bulunan Nüfus ve iskân defteri hakkında kısaca bilgi verilmiştir. Bu deftere göre Ayazmend, Başgelembé, Bergama, Bigadiç, Kepsut ve Sındırgı'da bulunan Yağcı Bedirli Yörüklerince meskûn köyler ve yayladıkları yaylalar ile nüfus miktarları tablo ve grafikler yardımıyla ile açıklanmıştır.

Yağcı Bedirli Yörüklerinin eski tarihlerden XIX. Yüzyıla kadar tarihi ve yaşadıkları coğrafya ile XIX. Yüzyıldaki durumları mukayese edilmek suretiyle, aydınlatılmaya çalışılmıştır.

Anahtar kelimeler: Yağcı Bedirli, Köy, Yaylak, Nüfus, Osmanlı Arşivi.

¹ Doç.Dr.,Balıkesir Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü

DEMOGRAPHICAL and GEOGRAPHICAL FEATURES of the YAĞCI BEDİRLİ NOMADS in the XIXth CENTURY

SUMMARY

In this article, it is informed shortly about the 1237 numbered population and settlement record among the population records at the Prime Minister's Ottoman Archive. According to that record, it is clarified the villages and uplands Yağcı Bedirli Nomads in Ayazmend, Başgelembé, Bergama, Kepsut and Sındırgı rotated and its population numbers with the help of graphical tables.

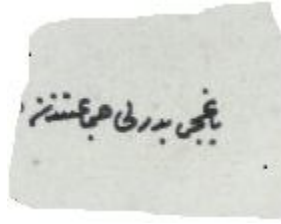
Besides it is compared history of the Yağcı Bedirli Nomads from old times to the XIXth century and the environment they lived with the situation of the XIXth century.

Key words: Yağcı Bedirli, Villages, Uplands, Prime Minister's Ottoman Archive.

GİRİŞ

Yağcı Bedir Adları ve Kökenlerine Dair

Yağcı Bedirli cemâ'atinin adı hakkında muhtelif isimlendirmeler bulunmaktadır. Biz Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde Nüfus defterleri arasında 1237 numarada bulunan Yörüklerin nüfus bilgilerini içeren defterdeki yazım şeklini yani :

Yağcı Bedirli

ifadesini esas aldık.

Konu ile alâkalı olarak, Cevdet Türkay, Yağcı, Yağcılar, Yağcılı (Yağcılı), (Yağcı Bedirli) 'lilerden söz ederken onların Yörükân² taifesinden olduklarını ve İçel, Kütahya, Adana, Tarsus, Sis (Kozan) ve Çorum Sancakları, Kete Kazâsı (Hüdâvendigâr Sancağı), Silifke Kazâsı (İçel Sancağı), Aladağ Kazâsı (Konya Sancağı), Edirne Kazası (Paşa Sancağı), Balıkesri ve Bergama Kazâları (Karasi Sancağı) gibi çok geniş bir alana yayıldıklarını ifade etmektedir³. Faruk Sümer Yağcı Bedirliilerin Karesi Sancağı'nın Sındırgı, Kepsut, Bigadiç ve Ayazment kazalarında yerleşik hayata geçmiş olduklarını belirtmiştir⁴.

Bizim çalışmamız , Başbakanlık Osmanlı Arşivi Nüfus Defterleri arasında bulunan 1237 numaralı nüfus ve iskân defterindeki Yağcı Bedirli Yörüklerinin yerleşik bulunduğu

² Yörük ve Türkmen tabiri ile ilgili tanımlama ve yorumlar için bakınız: Gökbilgin, Tayyib M., *Rumeli'de Yürükler, Tatarlar ve Evlâd-ı Fâtihân*, İstanbul: Osman Yalçın Matbaası,1957, s.6-8; İnalçık, Halil, *Osmanlı İmparatorluğu'nun Ekonomik ve Sosyal Tarihi, 1300 -1600*, I, İstanbul: Eren Yay., 2000, s. 71 -75; İnalçık, Halil, *Devlet-i 'Aliyye Osmanlı İmparatorluğu Üzerine Araştırmalar I*, İstanbul: İş Bankası Yay., 2009, 134-135.

³ Türkay, Cevdet, *Osmanlı İmparatorluğu'nda Oymak, Aşiret ve Cemaatlar*, İstanbul: İşaret Yayınları, 2005, s.646.

⁴Sümer,Faruk,“Yörükler”,Diyanet İslâm Ansiklopedisi , C.43, s.571
<http://www.islamansiklopedisi.info/dia/ayrmetin.php?idno=430571>, 6.III.2015.

Sındırgı, Kepsut, Ayazment (Altınova), Bergama, Başgelembe ve Bigadiç ile sınırlandırılmıştır. Yağcı Bedirli de diğer Türk grupları gibi sürekli yaylak ile kışlak arasında gidip gelmelerinden dolayı, yazılı kaynak neredeyse hiç bırakmamışlardır. Ancak onlardan geriye kalan sözlü ve etnografik malzeme oldukça kıymetli bilgiler ihtiva etmektedir. Bilhassa Yağcı Bedirli denilince ilk akla gelen halı ve halı motiflerinde bu Yörük grubunun tarihi de gizlidir. Yörük hanımları adeta Yağcı Bedirli tarihini ilmek ilmek motif motif dokudukları halı ve kilimlere işlemişler, günümüze ulaşmasına vesile olmuşlardır.

Yağcı Bedirli isimleri ile ilgili bilgiler destan ve hikâye gibi sözlü kaynaklar içine karışmışlardır. *Yağcı Bedir* adı ile ilgili olarak *Yağcı Bedirli* arasında bazı bilgiler bulunmaktadır.

Bunlardan ilki Hazret-i Muhammed (s.a.v)'in Bedir savaşında yaralanması, Yağcı Bedir aşiretinden birinin yağ götürerek iyileşmesini sağlama sebebiyle, aşiretin Yağcı Bedir adını almasına ilişkindir. Bir diğer rivayet yörük grubu içinde Bedir isimli bir beyin, ok ve yayı çok iyi kullanması ve buna bağlı olarak Yaycı Bedir adının verilmesi yönündedir. Üçüncü rivayet ise yünün yayda çırpılarak yumuşaması, kabalaşması ve eğilmeye hazır bir hale getirilmiş yumağına veya topağına *bedirek* veya *bederik* ve bundan kinaye Yörük grubunun Yaycı Bedir olarak isimlendirilmiş olduğu hakkındadır⁵. Yağcı Bedirli ismi hakkında ikinci anlatım daha fazla öne çıkmıştır.

Yağcı Bedir Yörükleri ile ilgili en eski bilgiler 1530 tarihlidir. Cengiz Orhonlu, bu tarihlerde Manisa bölgesine ait tahrir defterinde *Cemâ'at-i Yörükân-ı Yaycılar* adlı göçer-evli grubunun, daha sonra *Yaycı Bedir* olarak, *yay* imâl ettiklerinden dolayı bu ismi almış olduklarına dikkat çekmiştir⁶. Yağcı Bedir Yörüklerinin yaşamış oldukları coğrafya 17. Yüzyılın başlarında Gördes bölgesi olarak öne çıkmıştır⁷. 18. Yüzyılın ilk çeyreğinde Yaycılar, Yaycı ve Yaycı Bedir adıyla bilinen gruplar mevcuttur. 16. yüzyılın sonunda vergi mükellefleri arasında Bedir isimli bir şahsın bulunması, 1611'den itibaren bu şahsın isminin de katılması, y ünsüzünün halk arasında ğ ' ye dönüşmesinin de ilâvesiyle Yağcı Bedir haline gelmiştir⁸.

18. Yüzyıl başlarında Sındırgı'ya bağlı Bedirli köyündeki Yörük grubu da Yağcı Bedir Yörük grubundandır. 19. Yüzyılda artık çoğunlukla Balıkesir bölgesinde Sındırgı, Bigadiç, Kepsut, Ayazmend (Altınova), Bergama, Başgelembe (Gelembe)'de yaygın olarak yaşamalarını, Egawa ve Şahin Manisa bölgesini terk etmelerine bağlamışlardır⁹. Manisa'dan

⁵ Egawa, Hikari – Şahin, İlhan, *Yağcı Bedir Yörükleri*, İstanbul; Eren Yayınevi, 2007,s.27.

⁶ Orhonlu, Cengiz, *Osmanlı İmparatorluğunda Aşiretleri İskân Teşebbüsü (1691 – 1696)*, İstanbul:Edebiyat Fakültesi Basımevi, 1963, s.22'de 65 numaralı dipnotta Yaycı Bedir oymağının cebehâneye avâızları karşılığı 80 kabzâ ok ve yay veren Yörük tâifesinden oldukları ifade edilmiştir.

⁷ Ahmet Refik, *Anadolu'da Türk Aşiretleri (966 – 1200)*, İstanbul: Enderun Yay., 1989, s.63-64.

⁸ Egawa, Hikari – Şahin, İlhan, *a.g.e.*, s.30.

⁹ Egawa, Hikari – Şahin, İlhan, *a.g.e.*,s.28 -29.

ayrılışları ise bölgede güçlenen Karaosmanoğlu ayan ailesinin Yörük iktisadî faaliyetlerine getirdiği kısıtlamalar ile açıklanmıştır¹⁰. Yağcı Bedir Yörükleri bilinen tarihi süreç içerisinde Manisa ile Balıkesir arasında yaşamışlardır. Balıkesir’de yapılan yerel çalışmalarda, Yağcı Bedirlilerin Adana iskânından Sındırgı ve Bigadiç çevresine geldikleri gibi Osmanlı Türkçesi’ni okuma sıkıntısı bulunanlardan kaynaklanan bir görüş mevcuttur¹¹. Bu görüşün yanlışlığı ile ilgili olarak Egawa – Şahin’in *Yağcı Bedir Yörükleri* ile ilgili çalışmalarında detaylı bir açıklama bulunmaktadır¹².

Yağcı Bedirli Yörükleri ile özdeşleşmiş halı dokumacılığı, onların bugünkü torunlarının yaşam alanlarına ışık tutması sebebiyle de önemlidir. Günümüzde Yağcı Bedirli halıları diye tanınan halılar, Ayvacık, Bergama, Sındırgı ve Dikili yöresinde dokunmaya devam etmektedir. Yağcı Bedirli halılarının çözgü ve atıkları yün olup, Gördes (Türk) düğümü ile dokunmaktadır¹³. Yağcı Bedirli halıları hakkındaki bu bilgiler, yukarıda kısaca değindiğimiz Yağcı Bedirlilerin Gördes ile Sındırgı, Bigadiç ve Kepsut arasındaki uzun süre devam eden yaylak kışlak hayatları ile de birebir örtüşmektedir.

Ayrıca Osmanlı Arşivi’nde bulunan Alaçam dağları ile ilgili bir belge grubu, Alaçam dağlarında bulunan Üçbaş ve Mürselli yaylalarına Bulgaristan muhacirlerinin iskânının gerçekleştiği XX. Yüzyıl başlarında Yağcı Bedirli Yörüklerin halen bu yaylakları kullandığına işaret etmektedir¹⁴.

Yağcı Bedirlilerin Dikili tarafında yerleşmesi ile ilgili olarak Dikili bölgesinde dokunan Yağcı Bedirli halılarında yaşayan bir hikâye bulunmaktadır. Yağcı Bedirli aşireti Bergama Küçükçaya’da konakladığı dönemde, ” bir oymağın beyinin oğlu, obadan bir kızı subaşında görmüş, su içerken de kıza alıcı gözle bakmış, su kabını verirken kızın elinden tutmuş, kız da oğlana vurulmuş, ancak kız bu hadisenin duyulmasının babasının obada onurunun kırılmasına sebep olacağını düşünerek orayı terk etmiştir. Olay obada dilden dile

¹⁰ Egawa, Hikari – Şahin, İlhan, *a.g.e.*,s.28 -29;

¹¹ Su, Kamil, *Balıkesir ve Civarında Yürük ve Türkmenler*, İstanbul, 1938, s. 92 -96; Ayhan, Aydın, *Balıkesir ve Çevresinde Yörükler, Çepniler ve Muhacirler*, Balıkesir, 1999, s.95; Özdemir, Zekeriya, *Bigadiç*, Ankara, 1993, s.56 ve maalesef 2014 yılında Balıkesir Valiliği İl Kültür ve Turizm yayınları arasından çıkan *Balıkesir Kent Tarihi* adlı eserde de aynı hatanın tekrarı için bakınız; Yağcı, Zübeyde Güneş , “Kentteki İç ve Dış Göç Hareketleri”, *Balıkesir Kent Tarihi*, Yayın yeri ve yılı yok, s.128.

¹² Egawa, Hikari – Şahin, İlhan, *a.g.e.*,s.31 – 33’de özetle yanlışlık yerel araştırmacıların Kamil Su’nun 719 numaralı Balıkesir Şer’iyye Sicilindeki “öteden berü” kelimesini “Adana’dan berü” diye hatalı okumasından, diğer araştırmacıların da tahkik etmeden kullanmasından ibarettir.

¹³ *El Sanatları Teknolojisi Yağcıbedir Halısı Desenleri*, Ankara: MEB Yay., 2001, s.4. http://www.megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/YagcibedirHalıDesenleri.pdf 6.III.2015.

¹⁴ Şimşir, Nahide, *Balıkesir Şehir ve Tarihi Araştırmaları*, İstanbul:IQ Yay., 2013, s.148 . Ayrıca Mürselli ve Üçbaş yaylalarına Bulgaristan muhacirlerinin iskânı ve civar yerleşik ahalinin Yağcı Bedirlilerin yaylaklarına müdahaleleri aralarında ortaya çıkan hukukî mücadele için bakınız. BOA.ŞD MLK.MRF.1623/2, 25/I/B, 22 Ağustos 1911(Bu belgede ayrıca Kepsut’ta Yağcıbedirlilerin iskân edildikleri yerleşim birimleri: Bağtepesi, Ovacık, Sarıçayır, Kal’akaşı, Dombayderesi, Tilkicik, Karaağaç, Gürleyen ve Alfathıalan olarak ifade edilmiştir) ; . BOA.ŞD MLK.MRF.1623/2, 1,2,3 15 Eylül 1913; BOA.ŞD MLK.MRF.1623/2, 16 1 Ocak 1910; . BOA.ŞD MLK.MRF.1623/2, 24, 8 Ocak 1910.

dolaşmıştır. Obanın beyi kız tarafına elçiler yollamış, ama olay onur meselesi olduğu için elçiler geri çevrilmiştir. Zincirleme devam eden tatsızlıktan dolayı oba ikiye bölünmüş, neticede oğlan tarafı ile kız tarafı arasında kanlı bir kavgaya dönüşmüştür. Olayın daha da büyümemesi için oğlan tarafı Sındırgı'ya göçmüştür. Kız tarafı da Dikili'de kalmıştır. Bu olay Bergama bölgesinde dokunan halılardaki damga ve motiflerle yaşatılmış ve halının adı "Kız Bergama" olmuştur¹⁵. Rivayete göre kız büyük üzüntü ile evine kapanmış halı dokumuş, dokuduğu halılara, şekillere ve renklere bütün duygularını yansıtmıştır. Şöyle ki kırmızı ayrılığı, siyah üzüntüyü, beyaz umudu, mavi tükenmeyen umudu; dört nokta aşkı engelleyen aile bireylerini; Süleyman yıldızı Bey'in oğlunu; Türkmen aynası bakmasını bilen görebileceğini, burgular gönül kilitlenmesini; çaplar engelleme araçlarını, kırmızıdan pembeye geçiş evlenme isteğini, bordürdeki yedi kat imler erdeme ulaşmanın zorluklarını dile getirmektedir¹⁶.

Bu hikâyenin bir başka versiyonu Egawa ve Şahin ekibi tarafından 2002'de derlenmiştir. Kocaoba köyünden doksan yaşında Hüseyinoğlu Mehmet Esin, Yağcı Bedirli'nin iki gruba ayrılmasına sebep olan kavganın, Kayalıdere'de anlatıldığı gibi kız alıp verme yüzünden çıktığını belirtmiştir. Kız tarafı Dikili'de, oğlan tarafı Sındırgı'da kalmıştır. Kızı vermek istemeyen, kızın dört erkek kardeşi, kız kardeşlerini vermemek için ölümüne kavga etmişler ve orada ölmüşlerdir. Başka ölenler de olmuştur. Bergama yakınlarındaki gömüldükleri mezarlığa *kavgalı mezarlık* denilmiştir. Bu olaydan dolayı Dikili taraflarında dokunan Yağcı Bedir halılarında dört ok, bu ölen dört erkek kardeşi temsil ediyormuş. Yine aynı köyden Mustafa Çakın bu olaya istinaden Yağcı Bedir seccadelerinin üzerinde ok ve yayın bulunduğu, asıl okun Dikili'de kalan kolu temsil ettiğini nakletmiştir¹⁷.

1237 Numaralı İskân Ve Nüfus Defteri'ne Göre Balıkesir Abahanesine Bağlı Yağcı Bedir Cemâ'ati

Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde nüfus defterleri arasında 1237 numaralı iskân ve nüfus defterinin 110a ve 167b numaralı sayfaları arasında Yağcı Bedirli Yörüklerinin nüfus dökümü bulunmaktadır. Bu defter sayesinde Yağcı Bedir Yörükleri hakkında ayrıntılı bilgi edinmek mümkündür.

¹⁵ Karaçoban, Necati, "Günümüze Değın Bergama Sergeni"*Bergama Belleteni -11*, Bergama 14 Eylül 2002, s.90.

¹⁶ <http://www.dikiliguide.com/tr/dikili-halicilik>, 6.III.2015; Karaçoban, Necati, *a.g.e.*, s.91.

¹⁷ Egawa, Hikari – Şahin, İlhan, *a.g.e.*,s.258.

1237 Numaralı Nüfus Defterin İçeriği¹⁸

Defter, Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde Nüfus Defterleri arasında, 1237 numarada ve 314 varak olup, son kısmı eksiktir. Defterin ilk sayfası Osmanlı ülkesinde bulunan konar göçer bütün aşiretlerin yerleşik hayata geçirilmesi yönündeki ferman uyarınca Balıkesir abahanesine bağlı olan Karasi, Biga, Hüdavendigar, Kütahya, Saruhan ve Eskişehir sancaklarında bulunan Akçakoyunlu, Bozanlı, Bozoğlu, Bozvıran, Burnar, Caferler, Davulcu, Deliler, Elmaçukuru, Halimeler, İncikli, Kağan, Karakeçili, Karakocalı, Kaşıkçı, Keserler, Kıldonlu, Kırıkubaş, Köseler, Kubaş, Kubaşkaramusaoğlu, Kubaşcanbalı, Kubaşhacıhasan, Kubaşkahramanoğlu, Minhak, Ortapareperakendesı, Poyrazlı, Selimler, Sultan, Söğüdü, Süleymanlar, Turfallı, Veliler, Yağcı Bedirlili, Yüncü ve Zahidler isimli otuzaltı adet cemâ't ve aşiretlerin iskânın karalaştırılmış bulunduğundan söz edilmesi ile başlamaktadır. Defter iskân kanun ve şartlarına uygun olarak hazırlanmış olduğu anlaşılmaktadır. Defterde sözü edilen cemâ't ve aşiretlerin iskân yerleri, yayları, yaylaların iskân yerlerine mesafeleri, hane sayıları, eşkâl ve isimleriyle birlikte yazılmıştır¹⁹.

1237 numaralı İskân ve Nüfus defteri de 1841/42 yılı itibarıyla kışlak ve yaylakları, nüfus bilgileri söz konusu olan aşiret ve cemâ'atlerin iskânı muhtemelen bu tarihlerde tamamlanamamıştır. Zira yüzyılın ikinci yarısında, Ahmet Vefik Paşa'nın denetimde Yörükler büyük oranda iskân edilmişlerdir²⁰

Defterin Tarihlendirmesi

Defterin başında ve sonunda tarih bilgisi bulunmamakla birlikte, 199a numaralı sayfanın derkenar kısmında "... *elliyedi (12)57 senesi bâ-emr-i âli cemâ'at-i mezkûreden tefrik olunarak tekke-i merkûmeye merbût olub virgü ve yaylak ve kışlâkiyelerin Şeyhi Hüseyin Azmi Efendi tarafından ahz olunmakta idiğü...*" şeklindeki Gelibolu Mevlevihanesi ile ilgili kayıt H.1257 M.1841/42 yılına tekabül etmektedir.

Ancak aşağıda Tablo I'den de anlaşılacağı gibi, Yağcı Bedir Yörüklerinin nüfusları ile ilgili nüfus bilgilerinin, Maliye Nezareti-Vâridat Muhasebesi'nde bulunan 1260 (1844) tarihli defter'deki nüfus verileri Egawa ve Şahin tarafından yayınlanmış olan *Bir Yörük*

¹⁸ Bu defterin esas alınarak Balıkesir ve çevresinde yaşayan Kıldonlular ile ilgili olarak bakınız: Şimşir, Nahide, "XIX. Yüzyılda Balıkesir Abahanesine Bağlı Karasi Livasındaki Kıldonlu Aşireti'nin Coğrafik Ve Demografik Özellikleri", 15 -17 Eylül 2014'de düzenlenen XVII. Türk Tarih Kongresi'nde sunulmuş olan bildiri (Baskıda).

¹⁹ BOA.NFS.01237,s.bn2.

²⁰ Bilhassa Ahmet Vefik Paşa iskânı ile ilgili sözlü bilgiler için bakınız Aydın, Ayhan, *Balıkesir'in Kimliği -I* , Balıkesir Belediyesi Yayınları No:3, Balıkesir, 2011, s.111-115.

*Grubu ve Hayat Tarzı Yağcı Bedir Yörükleri*²¹ isimli eserin 37. Sayfasındaki bilgiler ile kıyaslandığında Ayazmend 147 – 150 hane²², Bergama 103 -104 hane²³, Bigadiç 31-32 hane²⁴ şeklinde nüfus bilgilerinin bir birine çok yakın olduğu görülmüştür. Sadece Başgelembe ve Sındırgı'nın nüfus bilgileri uyuşmamaktadır. Söz konusu yayında Başgelembe 11 hane, Sındırgı 154 hane, Kepsut 127 hane verilirken, 1237 numaralı defterde Başgelembe 23 hane²⁵, Sındırgı 208 hane²⁶, Kepsut 186 hanedir²⁷. Nüfusun bu kadar yakın tarihler arasında inişli çıkışlı bir vaziyet izlemesinin temel sebebi nüfus artışı veya azalışından çok sözü edilen defterlerde geçen Yağcı Bedirliyle meskûn yerleşim birimlerinin aşağıda görüleceği üzere maalesef tam olarak eşleşmemesidir. Bunun yerleşik hayatın henüz kemikleşmemiş olması gibi muhtelif sebepleri olabilir. Bu anlamda NFS.d 1237'deki kışlak ve yaylak isimleri de aşağıda görüleceği üzere, diğer çalışmalardakiler ile maalesef bire bir eşleşmemektedir.

Tablo I: 1840 -1844 Arası Yağcı Bedirli Nüfusu

Kaza adı	Egawa-Şahin 1840²⁸ (BOA.T.D. 7226) Hane	Egawa-Şahin²⁹ 1840-42 (BOA.ML.C RD. 544) Hane	Tacetin Akkuş³⁰ (1258)1842 (ML.VRD.1 012) Hane	Egawa-Şahin³¹ 1844 (BOA.ML.VRD. 1012) Hane	BOA.NFS.d.1237(184 1/1842) Hane
-----------------	---	---	--	--	--

²¹ Eren Yayınları, İstanbul, 2007, s.37.

²² Karşılaştırmalı Egawa, Hikari –Şahin, İlhan, *a.g.e.*, s.37 ve BOA.NFS 1237, s.110a-114 b.

²³ Karşılaştırmalı Egawa, Hikari –Şahin, İlhan, *a.g.e.*, s.37 ve BOA.NFS 1237, s.122a-125a.

²⁴ Karşılaştırmalı Egawa, Hikari –Şahin, İlhan, *a.g.e.*, s.37 ve BOA.NFS 1237, s.152ab.

²⁵ Karşılaştırmalı Egawa, Hikari –Şahin, İlhan, *a.g.e.*, s.37 ve BOA.NFS 1237, s.139b-143a.

²⁶ Karşılaştırmalı Egawa, Hikari –Şahin, İlhan, *a.g.e.*, s.37 ve BOA.NFS 1237, s.143a-151a.

²⁷ Karşılaştırmalı Egawa, Hikari –Şahin, İlhan, *a.g.e.*, s.37 ve BOA.NFS 1237, s.152b-167b.

²⁸ Egawa, Hikari –Şahin, İlhan, *a.g.e.*, s.36.

²⁹ Egawa, Hikari –Şahin, İlhan, *a.g.e.*, s.37.

³⁰ Akkuş, Tacettin, *Balıkesir Kazası (1840 -1845)*, Balıkesir:Zağnos Kültür ve Eğitim Vakfı, 2001, s.XXI, 147 ML_VRD-d 01012 numaralı defterin 7. Sayfasında Bergama Yağcı Bedirli nüfusu 103 hane, s.9'da Başgelembe 11 hane olarak kayıt edilmiş olmasına rağmen, defterden hareketle Tacettin Akkuş'un hazırladığı tabloda Yağcı Bedirli'nin Bergama ve Başgelembe'deki nüfusları belirtilmemiştir. Bu defter Hicri (12)58 tarihinde hazırlanmaya başlamış Tacettin Akkuş bu defterde s. 7'deki tarih kaydını esas alarak defterin milâdi 1842 olarak tarihlendirmiştir. Akkuş, *a.g.e.*, s.XXI.

³¹ Egawa, Hikari –Şahin, İlhan, *a.g.e.*, s.37'de ML_VRD-d 01012 numaralı defterin s.11'deki 7 S(afer) 1260 (7 Mart 1844) kaydı esas alarak defteri 1844 olarak tarihlendirmişlerdir.

Ayazme nd			147	147	150
Başgele mbe			?	11	23
Bergama			?	103	104
Bigadiç	36		31	31	32
Kepsut			127	127	186
Sındırgı	211	125	154	154	208
Toplam	247	125	459	573	703

Buna mukabil yine aynı yazarlar tarafından Yağcı Bedir Yörükleri ile ilgili olarak istifade edilmiş olan Maliye Nezareti Ceride Muhasebesi tasnifinde bulunan 544 numaralı defter³² ile ilgili itibarî olarak 1840-42³³ yılına tarihlendirilebileceği, askerî ve iskan bölgelerinin tespitine imkân veren bir defter olduğu üzerinde durulmuştur. Bu defterde Sındırgı'daki Yağcı Bedir gurubunun 125 hane olarak kaydedildiği , ancak battal ifadesi bulunan s.34'de Sındırgı kazası Taşköy civarında Yılanlıdere iskân mahallinde 113 hane Yağcı Bedirli olduğu ve bu rakamın sehven bu şekilde yazılmış olduğu ifade edilmiştir. 1840-42'de Sındırgı Kaza nüfusunun 154 hane olduğu ifade edilmiştir³⁴. BOA.NFS 1237 numaralı defterde de Sındırgı kazası'nda bulunan Yağcı Bedirli'lere ait nüfus 208 hane olarak kaydedilmiştir³⁵. Başgelembe kazası'ndaki Yağcı Bedirli nüfusu ise 23 hane'dir³⁶.

Sonuç olarak yukarıda BOA.NFS 1237 numaralı defterin 199a'daki derkenâra izafeten H.1257 M.1841/42 olarak defter ile ilgili ilk yayınıımızda bir tarihlendirmede bulunmuş idik. Lâkin bu tarihlendirme derkenara göre yapılmış bir tahmindir. Yağcı Bedirli'liler 1844 tarihli bilgiler ile bizim defterimizdeki bilgilerin bir kısmının benzerlik göstermesi bizi şüpheye sevk etmiş, fakat 1840-42'lere tarihlenen defterle de bir kısım nüfus bilgilerimizin çok yakın olması, defterimizin 1841-42 olarak tarihlendirebileceğimiz ihtimalini güçlendirmiştir. Kısacası tahminimizi kararsız kalmamıza rağmen, konu ile ilgili araştırmacıların aynı defterlerin (ML.VRD. 1012'yi Akkuş 1842; Egawa ve Şahin 1844;

³² Bu defterden istifade eden ve Balıkesir'le ilgili temettüat defterlerini yayınlarda temel kaynak olarak kullanan Tacettin Akkuş defteri bütün çalışmalarında 1845 olarak tarihlendirmiştir. Ayrıca temettüat defterlerinin tarihleri de Hikari Egawa ve İlhan Şahin'in vermiş olduğu tarihlerle uyuşmamaktadır. Bakınız. Tacettin, Akkuş, *Tanzimat Başlarında Balıkesir Kazası (Demografik Durum)*, Balıkesir: Zağnos Kültür ve Eğitim Vakfı, 2001, s. XVI, XX- XXI; Akkuş, Tacettin, "1845 Yılında Edremit'in Demografik Yapısı", *Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Balıkesir* (Ed.B.Özdemir-Z.G.Yağcı), İstanbul, 2007, s.161 – 200 karşılaştır Egawa, Hikari –Şahin, İlhan, *a.g.e.*, s.37.

³³ Egawa, Hikari –Şahin, İlhan, *a.g.e.*, s.37

³⁴ Bütün bunlara sebep olarak defterin karışıklığı sebep olarak gösterilmiştir. Egawa, Hikari –Şahin, İlhan, *a.g.e.*, s.37 'de 37 numaralı dipnot.

³⁵ BOA.NFS.1237, s.143a-151a.

³⁶ BOA.NFS.1237, s.139b-143a. Oysa Egawa, Hikari – Şahin, İlhan, *a.g.e.*, s.37'de Başgelembe'de 11 hane'dir.

ML.CRD.544'ü Akkuş 1845, Egawa ve Şahin 1842 olarak tarihlendirmişlerdir.) farklı farklı tarihlendirmelerde bulunmaları ve açıklamalarının tatmin edici olmaması, tahminimizi değiştirmemizin temel sebebidir. Yağcı Bedirli'lerin iskân ve yaylaklarının diğer çalışmalarla birebir eşleşmemesi, bizi en azından şimdilik derkenâra izafeden yaptığımız tarihlendirmeyi esas almayı sürdürmeye sevk etmiştir. Aynı zamanda sözü edilen defter bir iskân defteri olup, o tarihlerde devletin böyle bir çalışması da mevcuttur³⁷.

Yağcı Bedirli'lerin 1237 Numaralı Deftere Göre Coğrafi ve Demografik Özellikleri

1237 numaralı nüfus defterine göre Balıkesir'de Yağcı Bedirli Yörükleri Ayazmend, Başgelembe, Bergama, Bigadiç, Kepsut ve Sındırgı kazalarında bulunan köylerde kışlamakta ve yaylakları da ya hiç bulunmamakta, ya da kışlaklarına en yakını bir saat en uzağı beşbuçuk saat mesafededir. Söz gelimi Sındırgı'da Köpek karyesinin yaylağı bulunmuyordu³⁸.

Ayazmend (Altınova)'daki Yağcı Bedirli'ler

Günümüzde Ayvalık'a bağlı ve 12 kilometre mesafede bir yerleşim birimidir.

Ayazmend (Altınova) XVI. Yüzyıldan itibaren Karası Sancağı'nın Balıkesir'den sonra ikinci sırada olan bir şehirdir³⁹. Ovası çok verimli olan Ayazmend, Karası Sancağı'nın Adalar Denizi'ne açılan üç iskelesinden biridir. XVI. Yüzyılda iki cami, beş mescid, iki hamamı bulunmakta, hafta pazarı kurulmakta, Ahmed Paşa, Cami-i Kebir, Hisar, Kara Musa, Kethüda, Koca Kadı, Nalband ve Şeyhler isimli sekiz mahallesinde 1530 tarihinde 267 hane, 75 mücerred, 1573'de 583 hane 4 mücerred olmak üzere 1530'da tahminen 1410 kişi iken 1573'de 2919'a ulaşmıştır⁴⁰.

BOA.NFS.d 1237 numaralı defterde de kaza olma özelliğini devam ettirmektedir. Bizden evvel şer'îye sicilleri, temettuat ve iskân defterlerini esas alarak Yağcı Bedirli'lerle ilgili çalışanlar, onların iskân alanları arasında Ayazmend'i de zikretmektedirler. Bu

³⁷ Şimşir, Nahide, *a.g.m.*

³⁸ BOA.NFS.d1237, s.151a.

³⁹ İlgürel, Mücteba, "Balıkesir", *DİA*, V, İstanbul, 1992, s.13; İnbaşı, Mehmet, "Karesi Sancağı ve İdarecileri (1750 -1800)", *Prof.Dr. Mustafa Çetin Varlık Armağanı*, İstanbul: KTB Yayınları, 2013, s.256.

⁴⁰ Sevim, Sezaî, *XVI. Yüzyılda Karası Sancağı (Tahrir Defterlerine Göre)*, Basılmamış Doktora Tezi, Ankara, 1993, s. 154 -162.

kayıtlarda Ayazmend kaza merkezi, Kızılcukur, Abdülcilil, Bakırdamı Yağcı Bedirlilerin yerleşim yerleri olarak ifade edilmiştir⁴¹.

Tablo II’de görüldüğü üzere, BOA.NFS.d. 1237 numaralı defterde Ayazmend (Altınova)’da Bakırdamı köyü’nün Yağcı Bedirlileri ikibuçuk saat mesafede Kayabaşı yaylasında yaylamakta olup, 22 hanede tahminen 48x2=96 kişiden ibaret idiler⁴². Köy sadece Yağcı Bedirlilerden müteşekkildir. Bakırdamı Ayezmend’te Yağcı Bedirlilerin yerleştiği yer olarak tanımlanmıştır⁴³. Kepsut Ahmet ölen köyü internet sitesinde Bakırdamı için Arı taşı altında yerleştikleri kaydedilmiştir⁴⁴.

Tablo II :Ayazmend Kazasındaki Yağcı Bedirlili Kışlak ve Yaylakları (BOA.NFS.d. 1237’ye Göre)

Cemâ’at	Köy	Kışlağames/saat	Yaylak	Nüfus	Hane	Sayfa
Yağcı Bedirli	Bakırdamı	İkibuçuk	Kayabaşı	48	22	110a
Yağcı Bedirli	Kızılcukur	Üç	Söğüdüçük	58	21	110a
Yağcı Bedirli	Kocataş	Üç	Ayvacicakalanı (Geyiklidağında)	50	22	111a
Yağcı Bedirli	Mazılıgölü	İki	Ergenesivrisi	38	14	111b
Yağcı Bedirli	Abdülcelilpınarı	İki	Karacayayla	54	26	112ab
Yağcı Bedirli	Abdülcelilpınarı	İki	Karacayayla	2	1	113a
Yağcı Bedirli	Samanlık	Bir	Taşçalıanı	32	15	113ab
Yağcı Bedirli	Kocabük	Bir	Çınarlıalan	17	8	113b
Yağcı Bedirli	Çağlan	Üç	Yılanlıalanı	47	19	114ab
Yağcı Bedirli	Çağlan	Üç	Yılanlıalanı	2	2	114b

⁴¹ 1851, 1857 ve 1861 Egawa, Hikari –Şahin, İlhan, *a.g.e.*, s. 116.

⁴² BOA.NFS.d1237, s.109b-110a Diğer köyler gibi tahmini nüfusu hesaplamak için, erkek sayısının iki ile çarpılmıştır.

⁴³ Egawa, Hikari –Şahin, İlhan, *a.g.e.*, s.90, 117.

⁴⁴ <http://ahmetolenkoyu.tr.gg/>

Yağcı Bedirliilerin BOA.NFS.d. 1237 numaralı defterde Ayazmend (Altınova)'da yerleşmiş oldukları köyler, yaylaları ve nüfusları sırasıyla Kızılcukur köyü, üç saat uzaklıkta Söğüdük yaylası arasında kışlayıp yaylayan 21 hane tahminen 116 kişi⁴⁵, Kocataş köyü üç saat mesfede Geyikli dağında bulunan Ayvacıkanlı yaylası arasında mevsimsel olarak göç eden 22 hane ve 100 civarında nüfus⁴⁶; Mazılıgölü köyü'ne iki saat uzaklıkta Ergenesivrisi yaylasında konaklayan 14 hane ve tahminen 76 kişi⁴⁷, Kocabük köyüne bir saat mesafede Çınarlıalan yaylasında 8 hane ve 34 kişi⁴⁸, Samanlık köyüne bir saat mesafede Taşcialanı yaylasında 15 hane ve 34 kişiden⁴⁹ oluşan bir nüfus bulunmaktadır. Bu köyler sadece Yağcı Bedirliiler ile meskûndur.

Halbuki Abdülcelilpınarı köyünün iki saat mesafesinde olan Karacayayla 26 hane ve 108 civarında Yağcı Bedirli⁵⁰ ile 1 hane ve 4 kişiden oluşan Kağan⁵¹ cemaatiyle meskûndur. Çağlan köyü de 19 hane ve 94 kişi Yağcı Bedirli⁵², 2 hane ve 4 kişilik Kağan⁵³ cemaatinden oluşan tahminî nüfusu 98 kişi civarındadır. İki köyde Yağcı Bedirliilerin Kağan cemaati ile birlikte yaşamaları anlamlıdır.

Başgelembe'deki Yağcı Bedirliiler

Tablo III'ten anlaşılacağı üzere, Başgelembe kazasında Keçileryeri⁵⁴ isimli köyün iki saat mesafede Kocayayla isimli yaylası bulunmakta ve Yağcı Bedirli Yörükleri 11 hane ve 78 kişi⁵⁵, Kağan cemaati 12 hane ve 86⁵⁶ kişi tahminen toplam 164 kişi civarında bir nüfusu bulunmaktaydı.

Tablo III :Başgelembe Kazasındaki Yağcı bedirli Kışlak ve Yaylakları (BOA.NFS.d. 1237'ye Göre)

⁴⁵ BOA.NFS.d1237, s.110a.

⁴⁶ BOA.NFS.d1237, s.111a.

⁴⁷ BOA.NFS.d1237, s.111b.

⁴⁸ BOA.NFS.d1237, s.113b.

⁴⁹ BOA.NFS.d1237, s.113ab.

⁵⁰ BOA.NFS.d1237, s.112ab.

⁵¹ BOA.NFS.d1237, s.113a..

⁵² BOA.NFS.d1237, s.114 ab.

⁵³ BOA.NFS.d1237, s.114b.

⁵⁴ Egawa, Hikari –Şahin, İlhan, *a.g.e.*, s.118'de 1840-42'de 9 hane Yağcı Bedirli nüfusuna sahip olduğu belirtilmiştir.

⁵⁵ BOA.NFS.d1237, s.140a.

⁵⁶ BOA.NFS.d1237, s.139b - 140a.

Cemâ'at	Köy	Kışlağa mes/saat	Yaylak	Nüfus	Hane	Sayfa
Kağan	Keçileryeri	İki	Kocayayla	43	12	139b,140a
Yağcı Bedirli	Keçileryeri	İki	Kocayayla	39	11	140a

Günümüzde Manisa'nın Kırkağaç kazasına bağlı ve 42 km. mesafede Kocaiskân köyü sadece Yağcı bedirli ve Kağan Yörükleri ile meskûn iki mahalleden oluşması ile bu bölgedeki tek yerleşim birimi olması sebebiyle⁵⁷ Başgelembe kazasına bağlı Keçileryeri köyü olabileceği ihtimal dahilinde gözükmemektedir. Ancak maalesef henüz bu bilgiyi teyit edemedik.

Bergama'daki Yağcı Bedirli

Bergama'nın Türk hakimiyetine girişi Karasi Beyliği devrindedir. Karasi beylerinden Kalemşah Sındırgı, Bigadiç, İvrindi, Fart (Susurluk), Aydınçık, Bigadiç, İvrindi'yi 1302 tarihine kadar, Bergama, Edremit, Burhaniye yöresini de 1302 sonrasında ele geçirmiştir. Bölgeye ilk olarak Karasi Beyliği devrinde Sarı Saltık'a bağlı Türkmenler yerleştirilmiş, ardından da Çepniler gelmiştir⁵⁸.

Yörükler XVI. Yüzyılda Madra, Yunt ve Karadağ'da yerleşmeye başlamışlardır. Bergama'daki Yörüklerin yaylaları Yağcı bedirli Geyikli dağ, Madra dağı; Kaşıkçı Yörükleri Kemente, Büveller yaylası Madra; Hardal Yörükleri Karadağ; Çepniler Madra ve Karadağ; Karakeçililer Madra; Dericiler Yunt dağı; Kılazlar Madra dağı, Kubaşlar Madra dağı ve Tahtalar Madra dağında yaylanmışlardır⁵⁹.

BOA.NFS.d1237 numaralı defterdeki nüfus bilgilerine göre Bergama kazasına bağlı İncecikler köyünde Yağcı Bedirli ve Kağan cemâ'ati birlikte yaşamaktadır. İncecikler köyü'nde 26 hane Yağcı Bedirli, 1 hane Kağan olmak üzere toplam 61 erkek, tahminen en az 122 civarında bir nüfusu bulunmaktaydı. İncecikler köyündeki Yağcı Bedirli ve Kağan cemâ'ati iki saat mesafedeki Sıraca⁶⁰ Yaylasında yaylamaktaydılar⁶¹.

⁵⁷ http://tr.wikipedia.org/wiki/Kocaiskan,_K%C4%B1rka%C4%9Fa%C3%A7

⁵⁸ Eriş, Eyüp, *Bergama Tarihinde İnanç Coğrafyası*, Berksav Yay., Bergama, 2003, s.23-25.

⁵⁹ Eriş, Eyüp, *a.g.e.*, s. 24.

⁶⁰ Egawa, Hikari –Şahin, İlhan, *a.g.e.*, s. 96'da Simav ile Akdağ arasındaki konaklama yerlerinden biri olarak geçmektedir.

⁶¹ BOA.NFS.d1237, s.122a-b.

Tablo IV :Bergama Kazasındaki Yağcı bedirli Kışlak ve Yaylakları (BOA.NFS.d. 1237'ye Göre)

Cemâ'at	Köy	Kışlağa mes/saat	Yaylak	Nüfus	Hane	Sayfa
Yağcı Bedirli	İncecikler	İki	Sıraca	60	26	122ab
Kağan	İncecikler	İki	Sıraca	1	1	122b
Yağcı Bedirli	Kalabaklıtaş	Üç	Yellialanı	80	36	123ab,124a
Yağcı Bedirli	Dereli	İki	Kilisealanı	32	17	124a
Yağcı Bedirli	Yanıküre?	İki	Aşılık	57	24	125a

Bu tarihlerde Bergama'ya bağlı olan Kalabaklıtaş köyünde tamamı Yağcı Bedirli olmak üzere 36 hane ve 80 erkek nüfusu kaydedilmiş olup, tahminen 140 civarında bir nüfus ile Bergama'nın en kalabalık Yağcı Bedirli nüfusuna sahip köydür⁶². Köyün üç saat uzağında Yellialanı isimli yaylası mevcuttur⁶³.

Bergama'nın Dereli köyünün iki saat mesafesinde Kilisealanı isimli yaylası ile 17 hane ve 32 kişilik tamamı Yağcı Bedirli cemâ'atinden oluşan tahminî 64 civarında bir nüfusu bulunmaktadır⁶⁴.

Bergama'nın Yanıküre? İsimli köyünün iki saat uzağında Aşılık adlı yaylası ve tamamı Yağcı Bedirli cemâ'atinden olan 24 hane ve 57 erkek tahminî 114 civarında bir nüfusu vardır⁶⁵.

Bigadiç'teki Yağcı Bedirli

⁶² BOA.NFS.d1237, s.123a-b, 124a.

⁶³ BOA.NFS.d1237, s.123a.

⁶⁴ BOA.NFS.d1237, s.124a.

⁶⁵ BOA.NFS.d1237, s.125a.

BOA.NFS.d 1237 numaralı defterde Bigadiç'in Yumrular ve Kavakdere köylerinde Yağcı Bedirli nüfusu bulunmakta, Yumrulara Karakeçili cemâ'atiyle birlikte yaşamaktaydılar.

Tablo V'de görüldüğü üzere, Yumrular⁶⁶ köyü'ne üç saat mesafede Çallica isimli yaylaları bulunmaktadır. Köydeki Yağcı Bedirli cemâ'ati 21 hane 53 kişi, Karakeçili cemâ'ati 1 hane 6 kişi olmak üzere tahminen asgarî 118 civarında bir nüfusa sahiptir⁶⁷.

Tablo V :Bigadiç Kazasındaki Yağcı bedirli Kışlak ve Yaylakları (BOA.NFS.d. 1237'ye Göre)

Cemâ'at	Köy	Kışlağa mes/saat	Yaylak	Nüfus	Hane	Sayfa
Yağcı Bedirli	Yumrular	Üç	Çallica	53	21	152a
Karakeçili	Yumrular	Üç	Çallica	6	1	152b
Yağcı Bedirli	Kavakdere Boğazı	Dört	Ba(o)yadağ?	21	10	152b

Bigadiç'in Kavakdere⁶⁸ Boğazı köyü'ne dört saat mesafede Bayadağ ? adlı yaylası bulunuyor, 10 hane ve 21 erkek olmak üzere tahminî asgarî 42 kişilik bir nüfusu bulunuyordu⁶⁹.

Kepsut'taki Yağcı Bedirli

Tablo VI'dan anlaşılacağı üzere, BOA.NFS.d 1237 numaralı deftere göre Kepsut Kaza'sının Ovacık, Karakaş, Bağtepe, Atranosboğazı, Dombay deresi, Kelebek köyleri bulunmaktadır. Bu köylerde Yağcı Bedirli cemâ'ati, Kağan, Karakeçili, Zahidler ve Yüncü cemâ'atleri ile birlikte, Dedekaşı köyü ise sadece Yağcı Bedirli cemâ'atiyle meskûndur⁷⁰.

⁶⁶ Egawa, Hikari –Şahin, İlhan, *a.g.e.*, s.125.

⁶⁷ BOA.NFS.d1237, s.152a-b.

⁶⁸ Egawa, Hikari –Şahin, İlhan, *a.g.e.*, s.117-118.

⁶⁹ BOA.NFS.d1237, s.152b.

⁷⁰ Egawa, Hikari –Şahin, İlhan, *a.g.e.*, s.125'de Yağcı Bedirli'nin yerleşim yerlerinden söz edilirken Karacakaş?, Atranos Boğazı, Dombay Deresi ve Kelebek 'ten söz edilmemekle birlikte, Alaçam yaylalarında yayladıkları konusunda hem fikirdir.

Tablo VI : Kepsut Kazasındaki Yağcı bedirli Kışlak ve Yaylakları (BOA.NFS.d. 1237'ye Göre)

Cemâ'at	Köy	Kışlağames/saat	Yaylak	Nüfus	Hane	Sayfa
Yağcı Bedirli	Ovacık	Beş	Alaçam	97	38	152b,153ab
Kağan	Ovacık	Beş	Alaçam	37	17	153ab
Yağcı Bedirli	Karacakaş?	Beş	Alaçam	35	13	154b
Kağan	Karacakaş?	Beş	Alaçam	15	6	155a
Karakeçili	Karacakaş?	Beş	Alaçam	3	1	155a
Yağcı Bedirli	Bağtepe	Dörtbuçuk	Alaçam	43	14	155ab
Kağan	Bağtepe	Dörtbuçuk	Alaçam	12	2	156a
Yağcı Bedirli	Dedekaşı	Dört	Alaçam	32	16	156a
Yağcı Bedirli	Atranosboğazı	Dört	Alaçam	45	18	156b
Kağan	Atranosboğazı	Dört	Alaçam	9	3	157a
Yağcı Bedirli	Dombay deresi	Beş	Alaçam	74	27	157b
Kağan	Dombay deresi	Beş	Alaçam	7	3	158ab
Zahidler	Kelebek	İki	Sarıköz	35	18	167a
Yüncü	Kelebek	İki	Sarıköz	18	9	167a
Yağcı Bedirli	Kelebek	İki	Sarıköz	3	1	167b

Ovacık köyü'nde Yağcı Bedirli cemâ'ati 38 hane, 97 kişi⁷¹ ve Kağan cemâ'ati 17 hane 37 erkek⁷² tahminen asgarî 228 kişilik bir nüfusu bulunuyordu.

BOA.NFS.d 1237 numaralı deftere göre Kepsut'un Karacakaş isimli köy'ün yaylası beş saat mesafede Alaçam yaylası idi. Karacakaş köyü'nde 13 hane ve 35 erkek Yağcı Bedirli⁷³, 6 hane ve 15 erkek Kağan⁷⁴, 1 hane ve 3 erkek Karakeçili cemâ'ati olmak üzere tahminen asgarî 106 kişilik bir nüfusu bulunmaktaydı.

Bağtepe köyü'nün dört buçuk saat mesafede Alaçam yaylasında yaylar, 14 hane 43 erkek Yağcı Bedirli⁷⁵, 2 hane 12 erkek Kağan cemâ'ati⁷⁶ tahminen asgarî 110 civarında bir nüfusu bulunuyordu.

Atranosboğazı köylüleri de dört saat mesafede Alaçam yaylasında yaylar idi. Yağcı Bedirli cemâ'ati 18 hane, 45 erkek⁷⁷; Kağan cemâ'ati 3 hane 9 erkek⁷⁸ tahminen asgari 108 kişiden oluşuyordu.

Kepsut'un Dombay deresi köyü'nün de yaylası Alaçam yaylası olup, 27 hane ve 74 erkek Yağcı Bedirli⁷⁹; 3 hane ve 7 kişi Kağan⁸⁰ cemâ'ati tahminen asgari 162 kişiden oluşuyordu.

Kepsut'un Kelebek köyü'nün ise yaylası Sarıkız yaylası olup, iki saat mesafede idi. Yağcı Bedirli cemâ'ati 1 hane 3 erkek⁸¹, Yüncü cemâ'ati 9 hane 18 kişi⁸² ve Zahidler cemâ'ati 18 hane ve 35⁸³ kişiden müteşekkil olup, tahminen 112 kişi civarında bir nüfusa sahip idi.

Kepsut'un Dedekaşı köyü ise sadece Yağcı Bedirli cemâ'atinden müteşekkil olup, 16 hane ve 32 erkek⁸⁴ tahmini nüfusu asgari 64 civarında idi.

Sındırgı'daki Yağcı Bedirli

⁷¹ BOA.NFS.d1237, s.152b-153ab.

⁷² BOA.NFS.d1237, s.153ab.

⁷³ BOA.NFS.d1237, s.154b.

⁷⁴ BOA.NFS.d1237, s.155a.

⁷⁵ BOA.NFS.d1237, s.155ab.

⁷⁶ BOA.NFS.d1237, s.156a.

⁷⁷ BOA.NFS.d1237, s.156b.

⁷⁸ BOA.NFS.d1237, s.157a.

⁷⁹ BOA.NFS.d1237, s.157b.

⁸⁰ BOA.NFS.d1237, s.158ab.

⁸¹ BOA.NFS.d1237, s.167b.

⁸² BOA.NFS.d1237, s.167a.

⁸³ BOA.NFS.d1237, s. 167a.

⁸⁴ BOA.NFS.d1237, s.156a.

Yağcı Bedirli denince günümüzde ilk akla gelen yer Sındırgı Kazası olmakla beraber biz Yağcı Bedirli Yörükleri ile ilgili BOA.NFS.d 1237 numaralı defterde yaşamış oldukları yerleri alfabetik olarak tasnif etmiş olduğumuz için en son Sındırgı'ya yer verdik.

Yağcı Bedirli'leri yukarıda anlatırken köyler esas olarak yazdık. Ancak Sındırgı'yı aynı yaylayı kullanan farklı köylerin bulunması sebebiyle, yaylaları esas alarak hazırladık. Tablo VII'den de anlaşılacağı üzere, Yoğunluk yaylasını bir saat mesafedeki Furunalanı⁸⁵ ve iki saat mesafedeki Kayalıdere⁸⁶ köyleri, Sindel yaylasını bir buçuk saat mesafedeki Kayalıdere⁸⁷ ve üç saat mesafedeki Kavlakkeş⁸⁸ köyleri kullanıyordu.

Tablo VII : Kepsut Kazasındaki Yağcı bedirli Kışlak ve Yaylakları (BOA.NFS.d. 1237'ye Göre)

Cemâ'at	Köy	Kışlağa mes/saat	Yaylak	Nüfus	Hane	Sayfa
Yağcı Bedirli	Kuşçaköy	İkibuçuk	Sadan?	111	41	142ab
Kağan	Kuşçaköy	İkibuçuk	Sadan?	11	5	142b,143a
Yağcı Bedirli	Furunalanı	Bir	Yoğunluk	53	21	143ab
Kağan	Furunalanı	Bir	Yoğunluk	8	3	143b
Yağcı Bedirli	Kayalıdere	Birbuçuk	Sindel	48	21	144a
Kağan	Kayalıdere	Birbuçuk	Sindel	2	1	144b
Yağcı Bedirli	Karadere	İki	Yoğunluk	49	25	144b
Kağan	Karadere	İki	Yoğunluk	7	3	145b
Yağcı Bedirli	Karakaya	İkibuçuk	Kertilağıl	64	27	145b,146ab
Kağan	Karakaya	İkibuçuk	Kertilağıl	2	1	146ab
Yağcı Bedirli	Kavlakkeş	Üç	Sindel	41	18	146b
Bozoğlu	Köpekkaryesi	Yok	Yok	115	35	149ab
Karakeçili	Köpekkaryesi	Yok	Yok	9	3	150b

⁸⁵ BOA.NFS.d1237, s.143a-b.

⁸⁶ BOA.NFS.d1237, s.144 a-b.

⁸⁷ BOA.NFS.d1237, s.144a-b.

⁸⁸ BOA.NFS.d1237, s.146b.

Poyrazlı	Köpekkaryesi	Yok	Yok	14	3	150b,151a
Yağcı Bedirli	Köpekkaryesi	Yok	Yok	3	1	151a

Furunalanı köyünde 21 hane ve 53 erkek Yağcı Bedirli⁸⁹, 3 hane ve 8 erkek Kağan⁹⁰ cemâ'ati olmak üzere tahminen asgarî 122 kişilik bir nüfus bulunuyordu.

Karadere köyü'nde 25 hane, 49 erkek Yağcı Bedirli⁹¹, 3 hane ve 7 erkek Kağan cemâ'atinden asgarî 112 kişilik bir nüfus bulunuyordu.

Kayalıdere⁹² köyü'nde 21 hane ve 48 erkek Yağcı Bedirli⁹³, 1 hane ve 2 erkek Kağan⁹⁴ tahminen asgarî 100 civarında bir nüfusu bulunuyordu. Kavlakkeş köyü sadece Yağcı Bedirli⁹⁵ cemâ'ati ile meskûn idi, 18 hane ve 41 erkekten müteşekkil, tahminen asgarî 82 kişi civarında idi.

Karakaya köyü'nün ikibuçuk saat uzağında bugün Kertil yaylası diye bilinen Kertilağıl yaylası olup, 27 hane Yağcı Bedirli, 1 hane Kağan tahmini toplam 132 kişilik bir nüfusu bulunuyordu⁹⁶.

Kuşcaköy'ün ikibuçuk saat mesafede Sadan? İsimli yaylası ve Yağcı Bedirli 41 hane, Kağan 5 hane toplam tahmini nüfusu 244 kişi civarında idi⁹⁷.

Köpek köyünün ise yaylası bulunmuyordu. Köyde 35 hane ve 115 erkek Bozoğlu⁹⁸ cemâ'atinden, 3 hane ve 9 erkek Karakeçili⁹⁹, 3 hane ve 14 erkek Poyrazlı¹⁰⁰ cemâ'atinden ve 1 hane ve 3 erkek Yağcı Bedirli¹⁰¹ cemâ'atinden müteşekkil olup, tahminî asgari 282 kişi idi.

⁸⁹ BOA.NFS.d1237, s.143-a-b.

⁹⁰ BOA.NFS.d1237, s.143b.

⁹¹ BOA.NFS.d1237, s.144b.

⁹² Egawa, Hikari –Şahin, İlhan, *a.g.e.*, s.124-125 Yağcı Bedirliilerin Sındırgı'daki yerleşim yerleri sayılırken Kayalıdere ve Karadere sayılmış, diğer köyler ile ilgili bir bilgi bulunmamaktadır.

⁹³ BOA.NFS.d1237, s.144a.

⁹⁴ BOA.NFS.d1237, s.144b.

⁹⁵ BOA.NFS.d1237, s.146b.

⁹⁶ BOA.NFS.d1237, s.145b-146 a-b.

⁹⁷ BOA.NFS.d1237, s.142a-b – 143a.

⁹⁸ BOA.NFS.d1237, s.149ab.

⁹⁹ BOA.NFS.d1237, s.150b.

¹⁰⁰ BOA.NFS.d1237, s. 150b-151 a.

¹⁰¹ BOA.NFS.d1237, s.151a.

SONUÇ

BOA.NFS.d 1237 numaralı defterdeki veriler bize Yağcı Bedirli Yörüklerinin ya tek başına ya da Kağan, Karakeçili, Zahidler , Yüncü, Bozoğlu ve Poyrazlı Yörük cemâ'atlerinden birisiyle birlikte iskân edilmiş olduklarını ortaya çıkarmıştır.

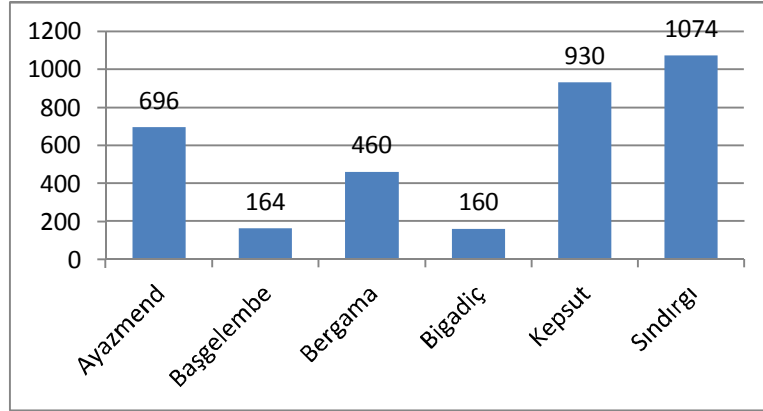
Yağcı Bedirli Yörüklerinin yaylalarının kışlak alanlarına en yakını bir saat en uzağı beş buçuk saat mesafede olduğu tespit edilmiştir. Çalışmamızda büyük bir kısmının yeri tespit edilmekle birlikte, bazı yerleşim birimi ve yayla isimlerinin maalesef birebir güncellenmesi en azından şimdilik mümkün olmamıştır¹⁰².

Grafik I'den de anlaşılacağı üzere, BOA.NFS.d 1237'deki erkek nüfusun iki ile çarpılması ile elde edilen Yağcı Bedirli cemâ'atinin en kalabalıktan en aza göre dağılımı %

¹⁰² Balıkesir yöresindeki yaylalar ile ilgili coğrafya alanında yapılan çalışmalar da maalesef tarihsel coğrafya ile bire bir örtüşmemektedir. Bu tip çalışmalar için bakınız.Efe, Recep, Soykan,Abdullah, Cürebal, İsa, Sönmez, Süleyman, “ Madra Dağı'nın Kuzeybatısında Yaylacılık Faaliyetleri”, *Madra Dağı Ulusal Çalıştayı, (12 -14 Ekim 2012)* ve Aslan, Ferhat, *Bigadiç ve Sındırgı İlçelerinde Yerleşmeler*, Ankara: Ankara Üniv. Sos. Bil.Ens. Coğrafya (Türkiye Coğrafyası) Anabilim Dalı , 2013 Basılmamış doktora tezlerinde yaylalardan bahsedilmiş olmasına rağmen tarihsel coğrafya ile sözü edilen yaylalar maalesef eşleşmemektedir.

31 (1074 kişi) Sındırgı, % 27 (930 kişi) Kepsut, % 20 (696 kişi) Ayazmend, % 13 (460 kişi) Bergama, % 5 (164 kişi) Başgelembe ve % 4 (160 kişi) Bigadiç kazalarında yaşamaktaydı. Balıkesir'in kazalarında bulunan Yağcı Bedirliilerin asgarî tahminî nüfus 3 484 kişi civarındaydı. Yağcı Bedirliilerin nüfusunun en fazla Sındırgı, Kepsut ve Ayazment 'te bulunması da tarihî süreçle uyumludur.

Grafik I: Yağcı Bedirli Asgarî Tahinî Nüfusun Bölgesel Dağılımı

Sonuç olarak Yağcı Bedirli Yörükleri ile ilgili günümüze kadar yapılan çalışmalara BOA.NFS.d 1237'deki bilgiler hem yerleşmiş oldukları köy ve yayla isimlerini açık bir şekilde ortaya çıkarmış olması, hem de nüfusları ile ilgili bilgileri aydınlatması sebebiyle kıymetlidir.

KAYNAKÇA

Arşiv Kaynakları (Başbakanlık Osmanlı Arşivi)

NFS-d 01237

ŞD MLK.MRF.1623/2, 25/I/B, 22 Ağustos 1911

ŞD MLK.MRF.1623/2, 1,2,3 15 Eylül 1913.

ŞD MLK.MRF.1623/2, 16 1 Ocak 1910.

ŞD MLK.MRF.1623/2, 24, 8 Ocak 1910

ML_VRD_d 01012.

Araştırma ve İncelemeler

2001, *El Sanatları Teknolojisi Yağcıbedir Halısı Desenleri*, MEB Yay., Ankara
http://www.megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/YagcibedirHalıDesenleri.pdf_6 .III.2015.

Ahmet Refik, 1989, *Anadolu'da Türk Aşiretleri (966 – 1200)*, Enderun Yay., İstanbul

Akkuş, Tacettin, 2007, “1845 Yılında Edremit’in Demografik Yapısı”, *Osmanlı’dan Cumhuriyet’e Balıkesir* (Ed.B.Özdemir-Z.G.Yağcı), Yeditepe, İstanbul

Akkuş, Tacettin,2001, *Balıkesir Kazası (1840 -1845)*, Balıkesir: Zağnos Kültür ve Eğitim Vakfı

Aslan, Ferhat, 2013, *Bigadiç ve Sındırgı İlçelerinde Yerleşmeler*, Ankara Üniv. Sos. Bil.Ens. Coğrafya (Türkiye Coğrafyası) Anabilim Dalı, Basılmamış doktora tezi., Ankara

Aydın, Ayhan, 2011, *Balıkesir’in Kimliği -1* , Balıkesir Belediyesi Yayınları, Balıkesir

Ayhan, Aydın, 1999, *Balıkesir ve Çevresinde Yörükler, Çepniler ve Muhacirler*, Balıkesir, 1999

Efe, Recep, Soykan, Abdullah, Cürebal, İsa, Sönmez, Süleyman, 2012, “ Madra Dağı’nın Kuzeybatısında Yaylacılık Faaliyetleri”, *Madra Dağı Ulusal Çalıştayı, (12 -14 Ekim 2012)*

Egawa, Hikari – Şahin, İlhan 2007, *Yağcı Bedir Yörükleri*, Eren Yayınevi, İstanbul

Eriş, Eyüp, 2003, *Bergama Tarihinde İnanç Coğrafyası*, Berksav Yay., Bergama

Gökbilgin, Tayyib M.,1957, *Rumeli’de Yürükler, Tatarlar ve Evlâd-ı Fâtihân*,Osman Yalçın Matbaası,İstanbul

2015, <http://ahmetolenkoyu.tr.gg/>, 6.III. 2015

2015, <http://www.dikiliguide.com/tr/dikili-halicilik>, 6.III.2015

İlgürel, Mücteba, 1992, “Balıkesir”, *Diyanet İslâm Ansiklopedisi*, V, İstanbul

İnalcık, Halil, 2000, *Osmanlı İmparatorluğu’nun Ekonomik ve Sosyal Tarihi, 1300 -1600*, I, Eren Yay., İstanbul

İnalcık, Halil, 2009, *Devlet-i 'Aliyye Osmanlı İmparatorluğu Üzerine Araştırmalar I*, İş Bankası Yay., İstanbul

İnbaşı, Mehmet, 2013, “Karesi Sancağı ve İdarecileri (1750 -1800)”, *Prof.Dr. Mustafa Çetin Varlık Armağanı*, KTB Yayınları, İstanbul

Karaçoban, Necati, 2002, “Günümüze Değın Bergama Sergeni”*Bergama Belleteni -11*, Bergama

Orhonlu, Cengiz, 1963, *Osmanlı İmparatorluğunda Aşiretleri İskân Teşebbüsü (1691 – 1696)*, Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul

Özdemir, Zekeriya, 1993, *Bigadiç*, Ankara, Yayın evi yok, 1993

Sevim, Sezaî, 1993, *XVI. Yüzyılda Karasi Sancağı (Tahrir Defterlerine Göre)*, Basılmamış Doktora Tezi, Ankara

Su, Kamil, 1932, *Balıkesir ve Civarında Yürük ve Türkmenler*,1938, İstanbul

Sümer, Faruk, “Yörükler”, *Diyanet İslâm Ansiklopedisi*, C.43, s.571 <http://www.islamansiklopedisi.info/dia/ayrmetin.phpidno=430571>, 6.III.2015.

Şimşir, Nahide, “XIX. Yüzyılda Balıkesir Abahanesine Bağlı Karasi Livasındaki Kıldonlu Aşireti'nin Coğrafik Ve Demografik Özellikleri”, *15 -17 Eylül 2014'de düzenlenen XVII. Türk Tarih Kongresi'nde sunulan bildiriler* (Baskıda)

Şimşir, Nahide, 2013, *Balıkesir Şehir ve Tarihi Araştırmaları*, IQ Yay., İstanbul.

Türkay, Cevdet, 2005, *Osmanlı İmparatorluğu'nda Oymak, Aşiret ve Cemaatlar*, İşaret Yayınları, İstanbul

Yağcı, Zübeyde Güneş, Yayın yılı yok, “Kentteki İç ve Dış Göç Hareketleri”, *Balıkesir Kent Tarihi*, Yayın yeri yok.